

Utbränd, barnlös och tyst

30 vittnesmål om mediebranschens arbetsvillkor

JOURNALIST
●●●●●●●●●●
FÖRBUNDET ●

De otrygga anställningarna förstör liv och karriär för många svenskar, framförallt unga.

De kostar oss alla mycket pengar eftersom vi via skatterna får betala för det vissa arbetsgivare cyniskt kallar för ”slackhet i produktionen”. Effekterna av arbetslöshet, sjuklighet och fattigdom motverkas i någon mån med arbetslöshetsersättning, sjukpenning och socialbidrag.

Ur företagsekonomisk synpunkt är den systematiska otryggheten också kortsiktig och irrationell.

Kreativitet och kunskap frodas inte på arbetsplatser som fungerar som tunnelbanestationer i rusningstid. Arbetsmiljöproblemen med stress och ständiga ad hoc-lösningar drabbar såväl tillsvidareanställda som de som traskar i det tröstlösa visstidseländet.

Hela samhället förlorar på att unga människor inte tillåts etablera sig i arbetslivet och av den anledningen skjuter upp familjebildning och till och med avbryter graviditeter för att stå till arbetsmarknadens förfogade.

Humanistiska och demokratiska krafter arbetar enträget för ökad jämställdhet, mångfald i medierna och etnisk mångfald. Den ekonomiska kortsynthet som präglar delar av näringslivet och som tar sig uttryck i den växande anställningsotryggheten motverkar målmedvetet dessa strävanden.

Texterna är insamlade genom ett utskick på Journalistförbundets e-postlista för vikarier, och genom att förtroendevalda och anställda på förbundet har efterlyst historier. Få som befinner sig i visstidskarusellen vågar öppet kritisera arbetsvillkoren, därför har de flesta bett om att få vara anonyma. Dessa har signaturer med påhittade förnamn. Vi vet dock vilka journalister är. Men med tanke på att mediaföreträdare ofta skyller på att man inte kan ta upp problematiken, eftersom ingen vill prata om dessa problem, är det förvånansvärt många som vill ha med sitt namn.

I arbetet med detta material har det framkommit att det finns många, många fler historier än de som finns med här. Detta är reportrarnas, researchrarnas, producenternas, fotografernas och programledarnas egna ord.

Det är inte mer synd om journalister än andra som drabbas av otrygghet och visstidsanställningar. Men om vi tror på att journalistiken har en roll i demokratin - och det hoppas jag att detta samhälle fortfarande gör - och inte bara är till för att tjäna pengar åt sina ägare, om vi tror på det, måste vi också reagera mot att just mediearbetsgivarna generellt är de som mest systematiskt missbrukar sina medarbetare, håller dem i otrygghet och målmedvetet kringgår lagen genom så kallad utLASning.

Svenska journalister är engagerade och välutbildade. De förhindras att utöva sitt yrke på det sätt som de är kvalificerade till av anorektiska organisationer, ökat kommersiellt tryck, dåliga arbetsorganisationer och en galopperande otrygghet i anställningarna. Får detta fortsätta blir det förödande för många enskildas liv och yrkeskarriär, men i förlängningen också för demokratin. Vittnesmålen i den här rapporten visar detta bara alltför tydligt.

Agneta Lindblom Hulthén
Ordförande i Journalistförbundet

Innehåll

1.	Det står en blomma på mitt skrivbord	4
2.	Så tog det slut för Petronella	5
3.	Jenny blev sexuellt utpressad	6
4.	De fast anställda lär sig inte ens våra namn	7
5.	Efter alla dessa år känns det förnedrande.....	8
6.	Först sex, sedan fast anställning.....	9
7.	Jag jobbar tills jag kollapsar. Det är en bra idé.....	10
8.	Om att inte våga protestera mot dålig journalistik.....	11
9.	Det känns som om det här kommer att fortsätta i evighet.....	12
10.	Hon lovade att tacka nej till att hamna på en förturslista	13
11.	Hur ska man någonsin kunna skaffa familj?	13
12.	Säger jag nej ringer de aldrig till mig igen	14
13.	Vi har backat 100 år tillbaka i tiden	14
14.	Berit sitter fast i falska projekt	14
15.	Dubbelmoralen är satt i system.....	15
16.	Det tär sönder en som människa	16
17.	Psykiskt utmattande att stå med mössan i hand	16
18.	Situationen känns mer eller mindre hopplös	17
19.	Jag får stanna, men någon tjänst får jag inte	17
20.	Utbränd och sen på karusellen igen.....	18
21.	Det är bara 11 månader som gäller.....	18
22.	Systemet är åt helvete och alla förlorar	19
23.	Catrine är tredje klassens medarbetare.....	19
24.	Jag skulle garantera att jag inte ville vara kvar.....	20
25.	Det hjälper inte att vara inlasad	20
26.	Inte kul att ha föräldrar som borgenärer	20
27.	Arbetsglädje?	21
28.	Magnus orkar max ett par år till.....	21
29.	Den ende försiktigt positive	21
30.	Aldrig semester, läkarvård eller morgontidning.....	22

1. Det står en blomma på mitt skrivbord och jag förstår att jag är utlasad

Februari 2004 Göteborg

- Grattis Carin, du fick vicket.

Jaha, tack? Fyra veckors vikariat på program- och nyhetsredaktionen. Jag började på SR 1999. Jag vill inte bli gratulerad till fyra veckors vikariat, det känns som ett hån.

Funderar på om jag ska ringa redaktionschefen en gång till och fråga om sommaren. Bestämmer mig för att inte göra det. Vill inte tjata. Jag arbetar på SR Göteborg P4. Tidigare har jag varit på SR Väst, Kristianstad och Sjuhärad. När det gäller att sköta vikariaten sämst slår Göteborg alla rekord. För att få reda på vem som får ett vikariat händer det att man får ringa runt till de andra som har sökt och fråga vem som har fått det.

Oktober 2002 Borås

- Vi ska åka på stationskonferens till Kiruna, skulle du kunna sända nyheterna två dagar, sända förmiddagsprogrammet två dagar och sedan jobba helgen som nyhetssändare?

- Ja, det kan jag.

Dom åker på konferens, jag sänder nyheter och program. Tittar på schemat. Jag är timvikarie, men i Borås brukar dom vara duktiga på att planera och även vi timvikarier brukar kunna ha en-två veckors framförhållning. Jag finns inte med på schemat.

På måndagen är dom tillbaka från konferensen. Jag är hemma. Telefonen ringer, det är en kollega.

- Det står en blomma till dig på mitt skrivbord.

- Jaha? Finns det något kort.

- Vänta, jag ska kolla. Jo, här finns ett: Tack för din tid här, hoppas du hittar ett nytt jobb.

Jag är utlasad. Det visste jag inte, men jag vet det nu. Jag är tydligen inte bara utlasad inser jag snart, jag är utschasad, vidbränd, trött och 100 år gammal. Jag sover 12-16 timmar om dygnet i två månaders tid. Går till tandläkaren som konstaterar att jag har bitit sönder tre tänder i överkäken.

- Är du stressad? frågar han.

- Jag vet inte.

Lånar pengar av mamma och pappa till tandläkarräkningen.

Slutet av juli 2003 Göteborg

- Kan du komma och jobba i sex dagar hos oss?

Jag stirrar på telefonen. Säger ja, men kräver en lönehöjning på 1300 kr i månaden. Läger på och tittar på min svärmor som undrar vad jag håller på med.

- Jag ska tydligen jobba på SR Göteborg. Det är bara sex dagar. Det är ju kul att dom frågar, jag har ju inte ens sökt jobb där.

Jag har inte sökt ett journalistjobb sedan jag blev utlasad i oktober 2002. Bara tanken på att gå in på en redaktion gör mig svimfärdig. Jag vill inte till SR Göteborg. Jag förstår inte varför jag känner så, men det gör jag.

Det blev mer en sex dagar. Det blev timvikariat hela hösten och vin-

tern och nu, ett fyra veckors vikariat. Som jag ska vara glad för. Är jag det? Vet inte. Journalister brukar alltid avsluta sina utläggningar om hur fruktansvärd branschen är med att lägga huvudet på sned och säga att dom älskar sitt jobb, det är världens roligaste. Jag älskar inte mitt jobb. Jag undviker olyckliga kärlekar.

Varför gör jag inte något annat?

Jag är bra på det här, jävligt bra, och det vet jag. Troligtvis är jag född nyhetsreporter och jag blir en allt bättre programledare. Jag tycker Sveriges Radio är fantastiskt. Jag är oerhört stolt över att arbeta med Public Service. Men jag har inte gjort något för att förtjäna att bli behandlad på det här sättet. Jag har bara skött mitt jobb.

Goteborg den 6 mars 2004

Carin Malmberg, färdigutbildad journalist 1999

2. Så tog det slut för Petronella

När klockan var halv sex lyfte jag luren för att ringa jobbet. Då hade jag varit vaken sen midnatt och började få panik. Riktig panik. En mörk och aggressiv ångest tog över rummet, bit för bit, i takt med att hjärtat dunkade allt fortare.

Måste verkligen försöka sova. Måste.

Det är klart att jag inte ringde jobbet. Jag kunde ju inte besvara dem med en sån sak.

Istället ringde jag pappa, doktorn. Jag kunde ju inte sova och jag

måste sova, jag skulle ju jobba. Och jag måste ha sömnmedel för att kunna jobba.

Mamma svarade 05:32. Då sa jag inget om sömnmedel. Jag fick inte fram ett vettigt ord. Jag skrek bara att jag inte kunde andas.

När jag en halvtimme senare storgåtande tultade nerför backen till mammas bil började lamporna tändas i husen runt omkring – en ny dag hade börjat. Folk tog fram sina morgontidningar, knäppte på radion och TV:n. Hela den dagen skulle medie-Sverige domineras av en nyhet som jag hade dragit fram. Efter fyra år som journalist serverade jag äntligen mitt första scoop.

Men av mig var ingenting kvar.

Jag hade två månader kvar till LAS-gränsen. En gräns som jag i tur och ordning försökt gnälla på, skälla om, skoja bort, tänka bort. Men faktum kvarstod. Gränsen var där den var. Mitt enda sätt att bemöta den var att göra som jag alltid gjort, att jobba ännu hårdare. Och, jag menar, det var ju inte mycket att orda om, eller hur? För mig var det bara tredje gången, på tre år. Andra har ju haft det betydligt värre. Dessutom går det ju inte att göra något åt, det säger alla ansvariga (fast de säger att det är för jävligt och klappar dig på axeln).

Det som hände mig brukar kallas för att gå in i väggen. Och hur uttjänt det uttrycket än kan låta måste jag säga att det var precis så det kändes. Veckorna som följde låg jag mest och sov. Jag började gråta för minsta lilla. Att åka tunnelbana innebar att jag behövde hålla för öronen, ljuden var så många och höga. Jag hade i månader svårt att sitta på en middag om det var flera samtal som pågick samtidigt.

Jag kunde inte koncentrera mig, det var som om hjärnan vägrade ta emot fler intryck.

Efter tre månaders sjukskrivning börjar jag känna mig som en människa igen. Kanske till och med en lite klokare sådan. Jag har väldigt tydligt fått veta var mina gränser går. Frågan är bara vad jag ska göra nu. Jag är 31 år och känner mig nertrampad, slutkörd. Efter fyra, faktiskt ganska framgångsrika, år i yrket ställer jag mig mycket tveksam till om jag kan fortsätta som journalistvikarie.

Något som starkt bidrar är jag känner mig så ensam i min kamp. Trots att vi är så många som kastas mellan redaktionerna är stödet från facket minimalt, det trots att visstidsproblematiken påstås vara Journalistförbundets viktigaste fråga. Det är idel tomma ord, både på central och lokal nivå. Inte ens när hej då-mailet kommer i stora skockar från vikarier som gjort sina elva månader sker minsta protest mot systematiken. Misstänkt likt cheferna på samma arbetsplats muttrar fackets representanter att det är tråkigt, men mer är det inte. Hur ska man då kunna känna förtroende för sitt fackförbund?

Och hur ska man under dessa förhållanden kunna fortsätta i branschen? Så länge ingen förändring sker på den här fronten är vi ju många som kommer få fortsätta som vikarier i år framöver, kanske alltid. Vilken människa är skapt så att hon klarar att fortsätta prestera, trots att hon aldrig får vila i någon form av anställningstrygghet?

Det kan inte vara rimligt att arbetsgivare ska kunna sätta i system att utnyttja sin personal, år efter år. Det får enorma konsekvenser för människors privatliv – och hälsa.

”Petronella”, med fyra framgångsrika år i yrket

3. Jenny blev sexuellt utpressad

(Följande uppgifter är hämtade från ett rådgivningsärende på Journalistförbundet, den drabbade kvinnan har gett sitt medgivande till att historien kan berättas i denna form)

En kvinna i 20-årsåldern, vi kan kalla henne Jenny, arbetade som vikarie på ett av de dagspressföretag som i sig innehåller flera tidningar. Under tre, fyra månader blev hon upprepade gånger uppringd av den manlige administrativa redaktionschefen. Mannen talade mycket och länge om hur attraktiv hon var. Jenny upplevde obehag och tilltagande oro och sa ifrån. Det hjälpte inte. Utan att det fanns något legitimt ärende fortsatte mannen att ringa och det hela kulminerade i att han försökte få komma hem till henne för att de skulle ha sex. I samma samtal förklarade hon att det ju nu var aktuellt att diskutera om hon skulle få någon förlängning av det aktuella vikariatet eller ej. Hon upplevde sig utsatt för sexuell utpressning och mådde mycket dåligt.

Hon anförtrodde sig under den här tiden åt en arbetskamrat som därefter kontaktade arbetsledningen och berättade vad som hänt. Ingenting hände.

Jenny fortsatte må dåligt och arbetskamraten tog därefter kontakt med den lokala journalistklubben, som inhämtade rådgivning från förbundskansliet innan man agerade. Så småningom träffade företaget en överenskommelse med mannen som innebar att han sa upp sig på egen begäran. På mannens arbetsplats påträffades flera pärmar med nakenbilder på nuvarande och tidigare anställda.

Jenny fick förlängt vikariat och fick därigenom företrädesrätt till ytterligare anställningar. Idag är hon tillsvidareanställd i företaget.

Enstaka anställda på företaget har upplevt det som särskilt obehagligt att konfronteras med den här chefen eftersom de känt till hans attityder kring sexualitet och att han samtidigt haft ansvar för rehabiliteringsfrågor, som ibland har handlat om fertilitetsproblem och behandling för dem.

Det som upprör lokala fackliga företrädare mest är företagets underlåtenhet att agera, med hänsyn till den förhistoria som föreligger i det här fallet: Knappt tio år tidigare hade nämligen mannen, då i mellancheftställning som redaktionssekreterare, vid ett tillfälle gått på en kvinnlig journalist bakifrån och tryckt sitt underliv mot hennes. Hon förde saken till bland annat Jämställdhetsombudsmannen och det slutade med att företaget betalade ett skadestånd på 20 000 kronor. Några år senare bedömde företaget att mannen kunde anförtros att bli chef igen. Journalistklubben påminde då arbetsgivaren om vad som hänt tidigare och ifrågasatte lämpligheten i att göra mannen till chef. Det gick några år, och för tre år sedan inträffade ytterligare händelser med koppling till ärendet. I kontakterna med en annan anställd, en kvinnlig grafiker, uttryckte han sig gång på gång dubbeltydigt, med sexuella anspelningar och antydningar om vad han ville. Och det på ett sätt så att kvinnan inte kunde avgöra om det var skämt eller allvar. Hon tyckte det var mycket obehagligt och vägrade efter en tid att ensam gå in på chefens rum, hon såg till att alltid ha någon med sig.

Omständigheterna i det här fallet, bilderna till exempel, antyder att det i det här fallet kan finnas ett mörkertal där vikarier blir illa behandlade. Det kan naturligtvis innebära att de går ”utpressare” till mötes och gör vad som krävs av dem, men redan om det stannar vid förslag och även om inte ett avvisande skulle följas av bestraffning så är behandlingen att fall av allvarlig kränkning ändå.

Känslan av att vara mindre värd, som människa och som arbetskraft, kan i vissa fall följa individerna under lång tid – kanske blir de aldrig fria från den.

Nedtecknat av Ragnar Forsén, ombudsman på Journalistförbundet

4. ”De fast anställda lär sig inte ens våra namn”

Min historia om vikariatens helvete: Inget är fast. Hela mitt liv svarar omkring och tankarna på den osäkra framtiden gör att jag har svårt att sova på nätterna.

De flesta av mina kompisar har fast jobb, lägenhet, kille och barn. Jag kan inte skaffa något av det för jag har ingen fast punkt att knyta mitt liv till. Måste alltid vara beredd att packa väskorna för att bege mig till nya resmål och på nåder mottaga 3 veckors hårt slit för att sedan bli utkastad i kylan och bortglömd på en vecka. ”Vadå, det finns ju så många vikarier att välja bland så passar det inte kan du dra. Vi tar någon annan.” Så känns det. Jag jobbar övertid, struntar i mitt sociala liv och anstränger mig till max för att vara till lags och göra mitt allra bästa. Men det hjälper inte!! Det hjälper inte att jag satsar hela mitt liv och all min energi på jobbet, det räcker inte. När LAS-tiden är slut åker jag obarmhärtigt ut. Komma tillbaka inom branschen går inte på flera år sedan.

Fastanställda tröttnar mycket snabbt på ständigt nya ansikten. Orkar inte ens besvara sig med att lära sig vikariernas namn för de försvinner ju ändå snart. Samma frågor ställs och samma svar ges om de mest basala sakerna på redaktionen. Och när någon väl kan ruti-

nera då försvinner de för att ersättas av ännu en osäker, namnlös vikarie som, precis som den förra, undrar hur man kopplar samtal i telefonen.

Hur det känns att som vikarie vara en person utan namn som ställer dumma frågor och snart åker ut oavsett hur man anstränger sig, det kan nog alla tänkande och kännande individer räkna ut med lilltån.

Det här är en fullkomligt ohållbar situation! Jag orkar snart inte leva

med den press och stress som vikariat med LAS-hot innebär. Utbränd redan innan man hunnit få en chans på arbetsmarknaden. Ingen orkar det! GÖR NÅGOT!

”Bea”, anställd på lokal etermediearbetsplats

5. ”Efter alla dessa år känns det förnedrande”

Innan jag fick den här projektanställningen på Filmkrönikan frilansade jag med egen firma, och det är det jag har tänkt att återgå till när jag i sinom tid blir utlasad från SVT. Jag har hela tiden vetat om att jobbet på Filmkrönikan är tidsbegränsat, och för det mesta gläder jag mig åt det nuvarande utan att tänka på den ovissa framtiden. Jag har bestämt mig för att betrakta det som en rolig tid och en bra merit som ger goda kontakter för mitt fortsatta yrkesliv. Men i vissa stunder är det faktiskt jobbigare än jag trodde att vara projektanställd. Till exempel i dag.

I förmiddags hade vi på Filmkrönikan ett möte, som i viss mån

var beordrat av SVTs ledning. Vi har fått i uppdrag att lämna in programförslag för filmbevakningen i SVT 2005, med vissa givna ramar. På mötet var vi sex personer, tre som är fast anställda och tre projektanställda. Bland oss projektanställda finns Filmkrönikans nuvarande redaktör. Det var ett mycket kreativt möte där alla bidrog med viktiga åsikter och synpunkter. Resultatet blev förslag på två program som jag med glädje skulle ägna min professionella kapacitet åt under en lång tid framöver, och jag är säker på att de andra närvarande kände likadant.

Men efter mötet var jag inte upprymd som man annars gärna blir i såna lägen, utan ganska ledsen och lite arg. För det kommer ju inte att vara vi som jobbar fram dessa program som kommer att få förverkliga programmen. Redaktören började här i januari 2003 och blir enligt dagens LAS-regler, utlasad lagom till 2005 års början. Själv kom jag in lite senare, så med hjälp av några obetalda somrar så kanske jag får hänga med hela 2005. Men jag kommer säkert inte att få något sammanhängande kontrakt fram till dess, utan måste inför varje säsong leva med en period av osäkerhetskänslor och ont i magen, innan nästa fyramånaderskontrakt är landat.

Det känns ärligt talat förnedrande att man efter så många år som yrkesverksam journalist, när man fungerar bra på arbetsplatsen och dessutom har småbarn och står för huvudinkomsten i familjen, ändå måste finna sig i den här känslan av att bli omvärderad ett par gånger om året.

”med hjälp av några obetalda somrar så kanske jag får hänga med hela 2005”

Som frilansjournalist är tillvaron också osäker, men det är en grundförutsättning som man har räknat med och något man känner att man i viss mån kan påverka själv. Ju flitigare man är, desto större chans att man får sina frilansuppdrag. Men den projektanställda på SVT är maktlös mot företagets dåliga framförhållning och i synnerhet vetskapen om att allting ändå är slut efter 24 månader, enligt SVTs tolkningar av lagar och avtal. Oavsett hur bra jobb någon projektanställd gör, så är företagets skräck för att någon ska få förtur till de fasta tjänster som inte finns, alltid större. Det ger en stark känsla av maktlöshet att se extremt kompetenta journalister försvinna från arbetsplatsen i parti och minut på grund av ett regelsystem som måste ha gått snett någonstans.

Den här Kafka-artade känslan av att alla som arbetar med programinnehåll är totalt utbytbara, är det som jag finner svårast att stå ut med. Det är ett arbetsmiljöproblem som bara kommer att öka enligt prognoserna om fler frilansare och korttidsanställda, men som arbetsmarknadens skyddsnät verkar extremt dåligt förberedda på.

Idealtillståndet i min situation just nu hade varit ett kontrakt som löper på kanske två-tre år från nu, med fem veckors semester per år inbyggd. Då hade man kunnat gå in med liv och lust för att göra ett så bra jobb som möjligt även i den långsiktiga planeringen. Man hade också haft ett tydligt datum som man kunde planera sin framtid efter, till exempel hyra frilansplats etc. Jag tror även att det skulle bli högre i tak vad gäller programdiskussionerna på SVT om inte halva styrkan kände sig beroende av att hålla sig väl med ett antal projektledare som säsong för säsong bestämmer om de får vara kvar på företaget eller inte. Tack och lov finns det människor som struntar i sånt ändå, men det krävs rätt mycket och jag är inte säker på att jag är en av dem.

I längden är det också svårt att inte koppla ihop arbetsvillkor och lön för de som utför till exempel public service-journalistik om populärkultur, med hur samhället värderar detta jobb – det vill säga inte alls. Det är kanske ett annat problem än det rent arbetsmiljömässiga, men också viktigt.

Detta är kanske inte direkt någon skakande rapport ur en projektanställds liv, mer en rapport från en ganska optimistiskt lagd frilansjournalist som inte kan annat än se ganska pessimistiskt på sitt yrkes framtid.

Marit Kapla, Filmkrönikan, 33 år gammal, journalist sedan jag gick ut JMK i Stockholm 1992.

6. Först sex, sedan fast anställning

Att vara i vikariesvängen uppfattas som tungt av många. Man sliter hårt för att visa sina bästa sidor, jobbar över med ett leende och ställer upp vilken tid på dygnet det än är. Men jag lovar att det finns värre saker, saker som man talar tyst om. Eller inte alls.

Sexuella trakasserier.

Det finns chefer som har insett att det går att utnyttja vikarier till mer än dygnet-runt-arbetare. Man kan ju alltid försöka flörta lite eller varför inte kladda lite. Risken att vikarien ska våga klaga någonstans är minimal.

Jag är en av de drabbade.

Efter några år i vikariesvängen råkade jag ut för en chef som satt i system att antasta unga vikarier. Vilket jag då inte visste. Det kom

som en fullständig chock när han plötsligt försökte kyssa mig, röra i mig. Men vad som var ännu värre var det han sa. Snyggt inlindat lät han mig veta att jag kunde vinna mycket på att vara lite mer tillmötesgående. Ett fast jobb med andra ord.

Efter händelsen mådde jag dåligt, grät, förbannade mig själv för att jag varit så korkad och inte insett vad han var för en typ. Och jag hade ingenstans att vända mig. Vem skulle tro på mig, vikakien? Jag hade inga bevis. Det var ingen som såg oss i korridoren på jobbet. Ingen hörde honom. Efteråt låtsades han som om inget hade hänt men jag var nära att kräkas varje gång jag såg honom.

Jag funderade på facket men fick veta på omvägar att jag inte kunde räkna med hjälp där. Andra chefer? Nej, likadant där. Det här var ett företag där man höll varandra om ryggen, eller i alla fall alla på samma nivå.

Nu ångrar jag mig djupt. Jag borde ha pratat med högste chefen. Kanske kunde jag ha förhindrat att fler tjejer råkar illa ut. Jag fick ju så småningom veta att jag inte var den första som drabbats. Nu vet jag inte vad som händer på företaget, kanske är det någon annan tjej som åker hem från jobbet i dag och mår så illa så hon nästan kräks.

Jag lät inte honom röra mig och det är jag glad över. Men andra kanske inte är lika starka.

Som ensam liten vikarie kan man inte göra mycket men en sak är säker, facket borde försöka komma åt cheferna som utnyttjar sina positioner.

”Agnetha”, vikarie på en större mediearbetsplats

7. ”Jag jobbar tills jag kollapsar. Det är en bra idé”

Jag jobbar i dag, antagligen i morgon, kanske i övermorgon. Jag jobbar tills jag kollapsar. Det är en bra idé. Då är chansen större till en fast anställning för då ser arbetsgivaren att min strävan är robust.

Visst kan det tyckas motsägelsefullt att jag som skrivit om utbrända yrkeskvinnor och sönderstressade tjänstemän inte har större förnuft, men det är väl som med läkare som inte tror att de själva kan bli sjuka och struntar i sin medicinering.

I dag 14.15 fick jag diagnosen sarcoidos. Med läkarens sjukintyg i jackfickan och vetskapen om att ett besök på Karolinskas lungklinik var i antågande hoppade jag på tåget till jobbet. 15.45 klev jag in på redaktionen, berättade om den besynnerliga lungsjukdomen för min närmaste kollega men brydde mig inte om att veckla ut sjukintyget. Under de fem år som jag vikarierat till och från som journalist har jag inte varit sjukskriven en enda dag. Och inte kan jag väl spräcka den statistiken nu, även om knölna på benen ömmar och pulserar. Faktum är att jag inte ens vet hur. Kan jag som vikarie och inhoppare verkligen få pengar från försäkringskassan och om jag nu skulle få det hur stor är inte risken att någon annan hungrig journalist roffar åt sig min tjänst, som egentligen inte är min tjänst utan ett vikariat för en person som i sin tur vikarierar på en annan stol i huset. Nej, den som ger sig in i karusellen får illamåendet tåla.

Jag har hunnit samla på mig en diger lunta med goda referenser, hyllande adjektiv som betygar att jag är självständig, envis, stilsäker, noggrann med mera med mera. De kan vara entrébiljetten till nästa arbetsplats. Men så snart ett nytt vikariat är mitt står jag på noll. Återigen måste jag bevisa det jag bevisat så många gånger förr, att jag kan, att jag så gärna vill, att det är värt att ha kvar mig efter som-

maren. För jag är en duktig journalist, jag lovar. Men att kastas på soptippen efter varje omgång tär. Lusten är inte lika stor längre och artiklarna blir inte lika välstrukturerade. Jag är inte lika entusiastisk. Jag famlar utan koppel i en rymd som saknar matte, krafsar lite här och där men hinner aldrig fokusera. Skärpan suddas alltid ut just som jag fått grepp om vad det är jag egentligen sysslar med.

Vet ni att jag på en och samma arbetsplats inom loppet av drygt ett halvår har fingrat på över tjugo olika tangentbord, pratat i minst lika många olika telefoner och varit både skolreporter, universitetsreporter, kommunreporter, landstingsreporter, featurereporter, konsumentreporter, ekonomireporter och så vidare, om vartannat. För all den mödan borde väl lönen stiga några hundralappar. Men nej. Lönen står still. Jag kan ju inte propsa på mer pengar, jag är ju bara vikarie. Och du, gnäll inte för mycket, kräv inte för mycket. Det finns fler därute som sukter efter ditt jobb.

Sommaren nalkas och jobb - förhoppningsvis. Ledig längre än två sommarveckor i följd har jag inte varit sedan 1998. För på sommaren arbetar man för att få chans till fortsatt vik, och vem vet, kanske fast om man ger sig hän till tusen (översatt: jobbar över varje dag utan krav på betald övertid).

Vad jag vill ha sagt med allt detta är att vi saknar skyddsnet. Åtminstone känns det så. Faller vi så faller vi. Pladask. Arbetsgivaren däremot behöver inte ringa mer än ett samtal så sitter en ny ivrig filur framför datorn.

Elinor Torp

8. Om att inte våga inte protestera mot dålig journalistik

Som reporter har jag känt en frustration över att tvingas sluta när jag blivit varm i kläderna, skapat en del kontakter och lärt känna utgivningsområdet. Det är också väldigt jobbigt som inhoppare att veta att varje grej som påbörjas den dag man är inringd också MÅSTE avslutas då - för man vet ju inte när man kommer tillbaka nästa gång. Det innebär att man aldrig har möjlighet att göra mer research än nödvändigt, trots att artikeln skulle tjäna på det. Att spräcka ett jobb som chefen planerat in kan också vara förödande, trots att grejen senare inte visar sig hålla måttet. Jag och en del vikariekolleger har ofta pratat om att det känns pinsamt att ha byline under vissa artiklar, men vinklar etc har varit bestämda på förhand.

På en del tidningar har det känts omöjligt att diskutera vad man själv kanske anser vara ett oriktigt publicistiskt beslut - kritik mottas inte särskilt väl, och särskilt inte från någon som bara är inringd ibland. Varken jag eller andra vikarier jag arbetat med på en av tidningarna vågade t ex opponera sig när en av de högre cheferna uttryckte sig rasistiskt. Vi var helt enkelt för rädda om jobben.

Som vikarie känner man en ständig oro för vad som ska hända efter det att vikariatet tar slut. Jag har flyttat runt en del, tagit jobb på tidningar på olika orter. Nu har jag dock givit upp den biten - det går inte att flytta varje gång man får ett vikariat på några futtiga månader, med allt vad det innebär i form av rotlöshet, bostadsletande, att tvingas vara borta från nära och kära etc. Det känns som att jobbet blir ens hela tillvaro.

Jag har också märkt att fast anställda mår dåligt av systemet. Det faller ju på dem att skola in alla nya - och så fort vikarierna blivit riktigt bra på sina uppgifter tvingas de sluta. Som vikarie på en ny arbetsplats är det därför lätt att dels känna sig som en börda, dels mötas av ett måttligt intresse för den egna personen. De fast anställda tycks ha "tröttnat" på att lära känna människor som snart är ute ur systemet i alla fall. Det gör att man hela tiden känner press på sig att vara väldigt glad, positiv, trevlig - och duktig. Det är också oerhört psykiskt påfrestande att ständigt tvingas förklara för vänner och bekanta (icke-journalister) varför man jämt "byter" arbetsgivare, och vad utlasning innebär.

Som vikarie är det svårt att våga hävda sin rätt. På vissa arbetsplatser har jag t ex inte vågat skriva upp den tid jag arbetat över, eftersom jag vetat att för mycket övertid = inga fler vikariat eller inhopp.

Vid flera tillfällen har jag också fått acceptera att villkoren plötsligt förändras: ett vikariat på två veckor omvandlades t ex helt plötsligt till enstaka inhopp. Jag protesterade, men fick då veta att om det inte passade fanns andra i kön som kunde tänka sig att ställa upp. Det känns som att allt är på arbetsgivarens villkor.

"Fredrika", 26 olika kontrakt på 4 år (kortare inhopp oräknade)

9. "Det känns som om det här kommer att fortsätta i evighet"

Jag fick jobbet och såg fram emot att flytta till Karlskrona. Lägenhet var ordnad och jag skulle skriva kontrakt. Då fick jag reda på att jag inte var välkommen längre eftersom båda tidningarna tillhörde samma koncern och hade skapat ett nytt system. Kom jag till BLT

betydde det att jag var inlasad med en gång och de ville inte ha ännu en inlasad reporter. Att hoppa mellan Smålandsposten, BLT och Barren(Barometern) har gått förut men inte längre. Det var bara att styra om planerna igen och då hjälpte Barometerns personalredaktör mig och sedan dess är jag kvar här på ett vikariat som förlängs och förlängs. Men hur länge vet jag inte.

Det absurda är att vissa dagar känner jag att det här kommer att fortsätta i evighet och att jag inte skulle behöva ha något fast jobb, för arbete finns alltid. Men samtidigt skulle jag vilja ha den där tryggheten. Kunna skaffa barn och veta att när mammaledigheten är över så har jag något att komma tillbaka till.

Ibland känns det som om jag inte räknas fullt ut som vikarie. Ett exempel: I höstas var alla på tidningen inbjudna till en inspirationsdag för att få ny kraft. All personal åkte naturligtvis inte samtidigt utan detta var uppdelat på två dagar. Det var aldrig tal om att jag skulle få gå eftersom jag var anställd för att täcka upp för de andra. Efter tre år trodde jag att jag räknades.... Själva inspirationsdagen är inget jag sörjer men det är själva principen.

Varje gång jag får mitt kontrakt förlängt säger cheferna att "du gör ett bra jobb och vi vill ha dig kvar". Men det finns ingen som vill bevisa det fullt ut med en fast anställning. Det handlar alltid om ekonomi...

Tidigare har jag arbetat på Tranås tidning och Smålandsposten. Jag har flyttat runt en hel del, haft tretton olika boenden på fem år och känner att jag inte riktigt orkar lyfta igen.

Veronika Johansson

10. Hon lovade att tacka nej till att hamna på en förturslista

Direkt efter avslutad utbildning fick jag ett två månaders vikariat på nyhetsredaktionen vid en av Sveriges Radios lokala kanaler. Min son, min sambo och jag flyttade då från Stockholm. Det fungerade väldigt bra på nyhetsredaktionen. Jag stortrivdes, och jag tror att även arbetskamraterna var nöjda med mitt arbete. Efter de två månaderna fick jag ytterligare förlängt fram till sommaren. Eftersom det fanns ett stort behov av sommarvikarier under sommaren, så hade det varit naturligt för mig att fortsätta jobba, men då var det plötsligt inte möjligt längre. Mina las-dagar höll på att ta slut.

Jag väntade mitt andra barn i oktober. Eftersom min sambo studerar, så är det jag som står för familjens huvudsakliga inkomster. Mitt problem var att jag behövde jobba åtta månader för att kunna få en föräldrapenning grundad på inkomst.

Det kändes ganska svårt att gå ut och söka ett nytt jobb, eftersom jag redan var i sjätte månaden. Lösningen blev en uppgörelse mellan mig och den lokala radiostationen, där jag fick jobba kvar över sommaren och i praktiken blev inlasad, men där jag lovade att tacka nej till att hamna på en förturslista för fortsatt tjänst. På så vis förverkades min las-förtur. För mig var det i det läget tvunget att gå med på en sådan uppgörelse, även om jag många gånger har varit ledsen för att jag gjorde det. Man sätter alla lagar och regler ur spel - och vi som har till uppgift att granska att inga andra kringgår lagar på det sättet. Arbetsplatsen slapp lära upp en ny nyhetsändare inför sommaren, och det kunde de göra utan några som helst förpliktelser gentemot mig.

En annan effekt som är till nackdel både för vikarien och för ar-

betsplatsen är känslan av utanförskap. När man är vikarie och från början vet att hur bra jobb man än gör, så kommer det inte leda till något annat än högst tolv månader, trots att det finns behov av arbetskraft på arbetsplatsen, ja, då känner man ingen större lojalitet med arbetsgivaren. Till slut gnager känslan av orättvisa inombords, och de enda bundsförvanterna man hittar är andra vikarier i samma situation och en och annan facklig kämpe som orkar jobba med vikariefrågan.

Det är sorgligt att se alla kompetenta, genomduktiga och ambitiösa före detta klasskamrater och arbetskamrater som blivit utlasade från både två, tre och fyra arbetsplatser. Det kan inte vara rätt.

”Andrea”, utlasad från SR

11. ”Hur ska man någonsin kunna skaffa familj?”

Hur ska man någonsin kunna skaffa familj? Hade vi haft barn hade det aldrig gått. Det svåraste som hände var när min pappa fick cancer. Plötsligt känns inte jobbet så viktigt längre, men jag vågade inte be om ledigt då han fick beskedet och det var svårt att berätta om det. Arbetsplatsen har inga omänskliga chefer och när jag väl berättade fick jag stöd, men jag tycker att det borde vara självklart att man inte ens ska behöva tänka på sitt jobb först och främst i en liknande situation. Problemet ligger i min fruktan för att vara utbytbar. Att vara vikarie och alltid behöva tänka på att vara pigg, tillgänglig och entusiastisk gör att man blir väldigt otrygg.

Viveca Bladh

12. "Säger jag nej ringer de aldrig till mig igen"

En inhoppare befinner sig alltid i konkurrens med andra inhoppare, och riskerar alltid att väljas bort, när som helst.

"Säger en vikarie nej när jag ringer hör jag aldrig av mig igen", sa en redaktionschef.

Trots den otryggheten ska en inhoppare producera lika mycket och bra som en fast anställd. Det kan man som vikarie stå ut med om det finns hopp om förbättring, kanske kan man stå ut med det även om läget aldrig förändras. Men situationen blir ohållbar om man dessutom blir diskriminerad gentemot andra vikarier på grund av att de slickat den ansvarige chefen i rumpan.

"Greger", vikarie på mindre dagstidningar

13. "Vi har backat 100 år tillbaka i tiden"

Att något måste göras är helt klart. Arbetsgivarna har satt detta i system och kan fritt välja och vraka bland arbetssugna, arbetslösa journalister. Det känns som att backa 100 år, tillbaka till de dagar när man skulle bocka och buga och vara tacksam för att arbetsgivaren gav en arbete. Någon trygghet finns sannerligen inte med nuvarande system. Man ger allt under den tid man jobbar. Ger tidningen och företaget det de vill ha. Men i slutändan är det inte värt ett dugg. Tack är ett ord som inte används särskilt flitigt, i alla fall inte på det företag jag arbetar på. Det är verkligen hög tid att sätta press på arbetsgivarna och sätta stopp för deras totala brist på respekt för människor. Hårda ord kanske men det är mycket sanning bakom dem. Vi som är inne i vikariesvängen har egentligen samma rättigheter som

de fast anställda. Men som det känns så handlar det bara om skyldigheter och uppoffringar så länge det passar företaget. Illa, illa. Känslan av att inte höra hemma någonstans är oerhört frustrerande. Dessutom behandlas man allt som oftast som en sådan som inte är på "riktigt" om du förstår vad jag menar. Man får göra skitgöret, det som de fastanställda inte vill göra. Nu går det visserligen över med tiden, men att det ska vara så överhuvudtaget är illa. Detta borde ses över. Jag har i alla fall drabbats högst påtagligt av detta. Jag drabbades dessutom av ett rent svinaktigt förfarande hösten 2002 när det skulle anställas en långtidsvikarie som sedan med största säkerhet skulle bli en fast anställning, vilket det också blev nu i höstas. Nu är jag i och för sig ganska hårdhudad och kan säga ifrån men det är det inte alla som är. Och även om man är en sådan som kan säga ifrån är det inte helt lätt att som färsking protestera när något är galet. För tyvärr gör arbetsgivarna precis som det behagar så passar det inte är det bara att dra, det står många på kö. Näja, kanske inte har så mycket att göra med LAS men det handlar om trygghet och det är ju LAS en del av.

Ove Hansen, sportreporter på Ljusdalsposten

14. Berit sitter fast i falska projekt

Hur länge är det rimligt att ett tv-program ska kunna kallas ett projekt och inte en fast produktion? Jag tycker att det är absurt att man projektanställer personal för några få månader i taget (i bästa fall) trots att programmet har sänts i många, många år. Dessutom förlängs projektanställningarna ofta i sista stund vilket skapar en enorm frustration och osäkerhet i onödan. En kompetent journalist kan naturligtvis användas i flera olika slags produktioner även om

företaget skulle besluta sig för att producera ett annat slags program.

Jag har varit med om att projektanställningen ”upphör” under två veckor över jul/nyår då programmet inte sänds. Det innebär i praktiken att samhället måste ta över kostnaderna för min försörjning (genom a-kassa) eftersom företaget inte vill ta arbetsgivaransvar för den korta tid som det är sändningsuppehåll. Eftersom det dessutom är karens för att få ersättning från a-kassan så förlorar jag mer än den inkomstförlust det innebär att gå från lön till 80% ersättning. Är det rimligt?

Svårigheten att få ett fast jobb gör dessutom att marknaden blir otroligt orörlig, ingen vill lämna en fast anställning när man väl har fått en. Det innebär att det finns en hel del personer som skulle vilja göra annat men som inte törs lämna sin plats.

”Berit”, vikarie och projektanställd på SVT sedan väldigt många år

15. Dubbelmoralen är satt i system

Jag har arbetat i snart sju år, mest inom Public Service, och det har gått bra för mig. Cheferna och kollegor har varit nöjda och dunkat mig i ryggen så att jag blivit öm och jag har haft roliga och stimulerande uppdrag. Varför jag inte blir anställd, trots att behovet finns, var en gåta tills jag upptäckte att utnyttjandet är satt i system, och att det inte finns någon genomtänkt rekryteringspolicy.

Anställningar sker ytterst sällan och då ytterst motvilligt, eller utav en slump. Ofta räknar någon fel och personen ”måste” bli anställd. Jag föreställer mig att företagens riktlinjer ser ut ungefär så här: kör

hårt och utnyttja så många som möjligt, och fattar ni tycke för någon, ok, låt den fortsätta, bara det inte blir för ofta. Det är också en vanlig uppfattning att man måste bli chefs skyddsling eller kompis eller åtminstone smöra rejält för att få en tjänst. Att vara en duktig reporter räcker i alla fall inte. Det är bara att konstatera om man tänker på hur många nominerade, vinnande och scoopande journalister som utlasas. Med tanke på systemet är det inte så konstigt att redaktionerna är så pass etniskt och socialt segregerade som de är.

Det som provocerar mig mest i systemet är dubbelmoralen. Vi ska granska alla samhällsaktörer, och vi utgår från demokratiska och moraliska ideal, till exempel att man följer lagars och avtals intentioner. Men våra egna personalavdelningar är under all kritik, när de är ut och är in struntar i att bete sig schysst mot sin personal.

Jag har på en grannredaktion sett att ingen ville granska utnyttjandet av visstidsanställningar, för att medieföretagen var värst av alla, som reportrarna sa. Systemet påverkar förstås all bevakning av arbetsmarknad, organisation och frågor som rör psykisk arbetsmiljö. Man kastar inte sten i glashus

På ett MBL-möte där jag representerade facket fick vi veta att vikarierna inte ska få några arbetsmiljöenkäter utdelade till sig, för att i dem fanns frågor om utvecklingssamtal. Vikarierna får nämligen inte några utvecklingssamtal. Jag kan inte påstå att jag vågade ifrågasätta det ordentligt från min otrygga position.

För övrigt kan man fråga sig vem som överhuvudtaget orkar engagera sig fackligt när facket hela tiden blir överkört i en fråga som rör respekten för en lag!

”Kenneth”

16. ”Det tär sönder en som människa att inte kunna se framåt.”

När jag lasas ut från Sveriges Radio och P 4 har det varit min arbetsplats i tre år. Det här har varit min första arbetsplats och jag är beredd att ge upp nu. De yrkesmässiga och personliga uppoffringarna är för stora. Samtidigt är det allt annat än överraskande att jag sparkas ut från företaget. Redan under min första vecka sa chefen till mig: ”Det spelar ingen roll hur duktig du är. Du åker ändå ut om 11 månader.”

Med den utgångspunkten är det svårt att vara kreativ. Efter 11 månaders hårt slit fick jag bjuda på tårta. Tack och hej!

Men snabbt fick jag lära mig att allt inom Sveriges Radio handlar om att pussla och trixa med anställningsformerna. Jag hyrde ut min lägenhet i andra hand, sa hej till alla där hemma och flyttade till en ort där jag inte kände en kotte. Driften att arbeta med radio vägde tyngre. Då.

Sen har det varit ett konstant ifrågasättande av det beslutet och ständiga omprövningar eftersom mitt kontrakt bara förlängs några månader i taget. Nu har jag bött på 5 ställen på ett år på den nya orten. Det tär sönder en som människa att inte kunna se framåt. Var är jag om två månader? Semester kan jag bara drömma om. Pension. Får jag någon sådan?

Det jag framförallt funderar mycket kring är frågan om att skaffa barn. Jag ser ingen framtid i den här branschen. Jag vill ha barn, men med det här yrket är det fullständigt omöjligt. Det är en stor sorg. Är det värt att slita arslet av sig på jobb, utan framtidsutsikter och att offra familj, vänner och hela den sociala biten?

Det är lätt att bli bitter. Även mot sina kolleger och de nya vikarierna som kommer och går. Man ser på alla nykomlingar som ett potentiellt hot – är det den här personen, som jag lär upp nu, som kommer att ta ifrån mig mitt jobb när jag Las:as ut?

Den här stressen har ibland blivit för mycket och jag har tvingats vara hemma från jobbet. Utmattad. Jag gör mitt bästa – mina chefer och lyssnarna säger att jag är jätteduktig. Men det räcker inte!

”Cecilia”

17. Psykiskt utmattande att stå med mössan i hand

Denna tillvaro är stressande och psykiskt utmattande på mer än ett sätt. För det första så ligger det en enorm press på en som vikarie att PRESTERA hela tiden. Man är liksom på redaktionen på nåder och den lilla, knappt synliga morot som ett eventuellt nytt visstidskontrakt innebär gör att man som vikarie slår knut på sig själv för att visa att man är bra, att man duger, att man är en bra investering för framtiden. Men vad spelar det för roll?

När den elfte månadens vikariat närmar sig är man ändå inte vatten värd, Trots beklagande och sympatifula personer som säger ”tyvärr, vi skulle vilja hjälpa dig om vi bara kunde”.

Man är en andra klassens medarbetare som aldrig får njuta samma förmåner som ens fast anställda kollegor (fastän man gör minst lika mycket – om inte mer ibland – tidning som dem).

Sedan fastnar man i a-kassecirkusen där man måste ha jobbat X antal månader under ett år för att överhuvudtaget få några pengar,

tvingas förnedra sig hos arbetsförmedlingen som behandlar en som ett barn bara för att man för tillfället står utan arbete. Herregud.

Det är liksom bara att rätta sig i ledet, bocka och buga och stå med mössan i hand eftersom man är glad att man fått ett vikariat över huvud taget. Ett jobb jag sökte hade över 400 sökande till ett reportervikariat – jag fick det... och tro fan att man inte gnäller efter det.

Vi måste bryta denna onda spiral nu – den spiral som tillåter arbetsgivarna att systematiskt utnyttja unga, arbetsugna vikarier utan att ge dem den trygghet och de förmåner de är värda.

”Peter”, vikarie sedan fyra år, fack, månads och kvällspress.

18. ”Situationen känns mer eller mindre hopplös”

Jag har nu arbetat i många år som vikarie - allt ifrån långtidsvikarie, korttidsvikarie till timvikarie - på ett och samma tidningsföretag. Företaget jag arbetar för är en av de större tidningarna i Västsverige. Jag är och har varit inlasad i flera år, men får som så många andra inga chanser till fast jobb för det. Under alla år har min arbetstid varierat mellan halvtid till heltid.

Jag har arbetat på såväl centralredaktion som lokalredaktion, jag har lärt mig att redigera och har haft vikariat som nattredigerare. Jag har även, i besparingens tider, lärt mig att fotografera. Eftersom jag inte har haft något fast arbete har jag utbildat mig till litteraturvetare vid sidan om och servar nu även tidningen med recensioner och annat kulturmaterial.

Man skulle kunna tro att jag vore mycket användbar för tidningen,

eftersom jag är såpass bred i mitt kunnande, men det hjälper föga. Situationen känns mer eller mindre hopplös. Trots att jag vet att jag är en uppskattad medarbetare från både kollegor och chefer är chanserna mycket små till ett fast arbete.

Vad ska man egentligen kunna göra för att få ett fast arbete?
Vad krävs?

På grund av den här situationen har jag nu planer på att utbilda mig vidare för att kunna byta bransch.

Det stora problemet med att vara vikarie är otryggheten. Man ska tydligen räkna med 24-timmars jour eftersom man kan bli inringd med en timmes varsel. Och det är ytterst svårt att kritisera tidningen. Jag som vikarie står i ständig beroendeställning mot arbetsgivaren.

”Lotta”

19. ”Jag får stanna, men någon tjänst får jag inte”

Det kan finnas problem med att vara inlasad också. Jag har alltså varit vikarie i fyra år.

Som tur är köpte min make och jag hus innan jag började på VLT(Vestmanlands Läns tidning), annars hade vi väl fortfarande bott kvar i lägenhet. Som tur är adopterade vi våra två barn medan jag fortfarande var anställd på VF(Västmanlands Folkblad), annars hade vi inte haft dem. Som tur var frågade inte vår personliga bankman på Nordea om jag hade fast jobb för ett par år sedan när vi behövde låna pengar till en ny bil.

När vi däremot skulle bygga ut altanen förra året och jag skulle skaffa ett betalkort hos byggfirman för att bland annat kunna utnyttja ett par erbjudanden blev det blankt nej. Jag var inte betrodd, inte ensam i alla fall. Min man var tvungen att vara medsökande. Inte så himla kul när man är 46 år och har försörjt sig själv sedan man var 19 år. Ännu mindre kul var det att gossen i kassan högt och ljudligt talade om det så att halva brädgården fick höra att här står en kvinna som inte är betrodd, minsann.

Redaktionsledningen vill inte ens diskutera att ge mig fast jobb på Familjeredaktionen.

Ibland får jag känslan av att det ligger mig i fatet att jag redan är bofast i Västerås. Jag har min familj här, min man har ett bra jobb på ABB, ungarna går i skolan respektive på dagis, har sina kompisar. Både min man och jag har våra föräldrar i stan och ett stort socialt nätverk, är medlemmar i föreningar etc. Redaktionsledningen vet att vi inte flyttar från Västerås i första taget och arbetsmarknaden för journalister är ju inte direkt lysande här heller.

Britta Schemat VLT

20. Utbränd och sen på karusellen igen

Gick ut från journalistlinjen för tio år sedan då arbetsmarknaden i stort såg ut som nu faktiskt, alltså alldeles för många journalister och alldeles för få jobb.

Fick ett vikariat på Expressen, sökte och fick sommarvikariat på Svenska Dagbladet som jag hellre ville vara på. Fick inte vara kvar

på Svd, fick ett vikariat på Aftonbladet där jag var elva månader. Efter det fick jag direkt ett vikariat på Expressen igen, men efter sommaren fick redaktionen ny chef och jag fick gå (hade inte jobbat elva månader). Fick direkt jobb på TV4, ett eftermiddagsprogram som gick under hösten. Programmet gjordes om och redaktionen halverades, jag fick gå. Fick då jobb på Strix och redaktionen för Lotta, jobbade en säsong sedan lades programmet ner. Jobbade under sommaren på Rapport Morgon. Jobbade med sista säsongen av Människligt. Efter jul fick jag jobb på Sveriges Television, hade då inte haft en sommarester sedan jag började arbeta som journalist. Tackade nej till att fortsätta och fick ett sommarvikariat på Aftonbladet. Var utbränd och var sjukskriven i tre månader. Arbetade återigen med TV under hösten....etc etc

”Elsa”

21. ”Det är bara 11 månader som gäller”

Hej, jag vill gärna vara med och berätta för dig hur det är att vara vikarie. Jag började min journalistkarriär 1996...

Vissa kontrakt var bara en vecka långa, andra kunde vara tre. XX på personalavdelningen var enväldshärskare över allt som hände, vilka som skulle få chansen och exakt hur många dagar, timmar, minuter man hade kvar innan las-spöket kom ifatt en. Man hade helt enkelt inte mycket att säga till om, att riskera att bli arbetslös eller utanför systemet ville man ju inte.

Min nuvarande chef här, YY, var mycket noga med att tala om för

mig när jag började att jag inte kunde räkna med någon anställning och det bara är 11 månader som gäller. Så har man även sagt på Aftonbladet och Expressen samt SVT. Naturligtvis är det tröstlöst och hopplöst på samma gång. Det går aldrig att planera något, knappt skapa ett sparande via banken eller låna pengar för att köpa en bostad.

”Johanna”, journalist sedan 8 år

22. ”Systemet är åt helvete och alla förlorar”

Jag heter Robert Lindberg och är 31 år. I februari 2003 gick jag ut JMK:s (Journalisthögskolans) korta utbildning. Därefter var jag redaktör på en lokaltidning i Göteborg. Efter det gick jag tillbaka som vikarie till SR Sjuhärad i Borås, där jag sommarjobbat under JMK:s utbildning, något som redan då kostade mig 60 LAS-dagar. Dessutom gjorde jag min månadslånga praktik på P1:s kulturnytt, det vill säga ytterligare 30 LAS-dagar.

I december blev jag erbjuden ett tre månaders vikariat som sträcker sig fram till sista mars. Sen är det tämligen kört för mig inom SR-koncernen.

Den ordinarie personalen skulle gärna se att jag fick fortsätta som strövikarie efter vikariatet, men då dyker stora, fula LAS-trollet upp och säger att det inte går. Kort sagt: Jag vill fortsätta jobba här, cheferna är nöjda med mig och det behövs alltid vikarier. Men käppen i hjulet heter LAS.

Nu blir det istället så att jag åker ut och blir arbetslös, redaktionen får ta in och lära upp en ny vikarie för att täcka de luckor som finns. Alltså, systemet är helt åt helvete och alla förlorar. LAS slår fel och jag är långt ifrån den enda som är drabbad.

Robert Lindberg

23. Catrine är tredje klassens medarbetare

...Fick ett vik här i X-stad på Tidningen Y. Lönen är under all kritik: 20 100 kr/mån. Med motiveringen att ”vi kan inte ge dig mer eftersom du är vikarie...”
Nåja, bättre än att gå arbetslös.

Nu har jag vikarierat här sedan april och riskerar att bli utlasad. Under denna tid har viken förlängts månadsvis. Schemat har jag fått veckovis. Alltså ytterst svårt att planera tillvaron med familjen eftersom jag inte vet vilka helger och kvällar jag ska jobba.

Det är denna verklighet vi vikarier lever i när det är som sämst. Trots gedigen erfarenhet och kompetens, plus kontinuerliga universitetsstudier blir man behandlad som andra, eller tredje klassens medarbetare av personalansvarig. Medianlönen i landet för folk i min ålder ligger på 24 500kr i månaden. Men tvingas leva på en nybörjarlön.

Allt detta gör att det olustigt att vikariera. Kollegorna är det som gör att jag fortsatt så här länge. De är underbara.

”Catrine”, i yrket över 15 år.

24. "Jag skulle garantera att jag inte ville vara kvar"

Jag arbetade som redigerare på en tidning i Norrland för en tid sedan. Jag hade ett mamma-vikariat och fick skriva på för elva månader. När det sedan visade sig att mamman ifråga ville vara hemma längre, bestämde sig företaget för att lasa in mig. Jag blev självklart glad, men när chefredaktören gav premisserna, sjönk mitt mod.

"Vi är beredda att lasa in dig eftersom vi varit väldigt nöjda med ditt arbete. Men bara om du kan garantera att du inte gör anspråk på några reportertjänster".

Jag häpnade. Framför allt eftersom jag har erfarenhet och de rätta kvalifikationerna även för en sådan tjänst. Att de ens vågar... Som tur var hade jag ett annat jobb på gång, som reporter, så jag sa helt enkelt upp mig och struntade i inlasningen. Så nu sitter jag på ett annat mamma-vikariat - i elva månader framåt.

"Anna"

"När någon säger upp sig dras den tjänsten in istället för att återbesättas."

25. "Det hjälper inte att vara inlasad"

Jag som är en "in-LAS-ad" vikarie har det inte ett dugg bättre. För cirka fem år sedan började jag vikariera på en mindre tidning och det gör jag fortfarande. In när de behöver mig och ut igen då de inte behöver någon vikarie. Visst har jag företräde till en tjänst om den uppstår, men det inträffar inte. När någon säger upp sig dras den tjänsten in istället för att återbesättas. Under tiden jag jobbat

som reporter har dock ett antal personer fastanställts: två reportrar som började ungefär samtidigt som jag, en sportchef, en "skrivande arbetsledare" på en lokalredaktion, en ledarskribent och en sportreporter.

Den enda fördel jag har av "in-LAS-ningen" är att jag är den som skall erbjudas vikariat först, men inte ens det görs fullt ut.

"Linda", reporter sedan 6 år

26. Inte kul att ha föräldrar som borgenärer

Vi väntar barn och vill investera i saker som kan underlätta situationen - till exempel köpa tvättmaskin. Nu har vi gjort det ändå, kontant, men det hade känts bättre i vissa lägen att kunna sprida ut kostnaden. Samma sak gäller andra saker vi har velat köpa: stolar och bord till köket, bil och säng. Det känns inte så kul att behöva involvera sina föräldrar som borgenärer när man är i trettioårsåldern och lever ett självständigt liv (Att dra in föräldrarna har vi undvikit). Detta påverkar ju även valmöjligheten för boende. Hur lätt skulle det vara att låna till bostad i den här situationen? Vad det gäller min arbetssituation i övrigt har jag blivit behandlat mycket väl av min arbetsgivare. Jag har vikarierat från och till på Ystads Allehanda sen i somras: på central- och lokalredaktionen och på radiotidningen.

Carl Johan Engvall

27. Arbetsglädje?

Det är inte direkt första gången turbulens inom företaget och påbud från Stockholm stör koncentration, tar bort arbetsglädje och kräver en massa energi av mig och jag vet att jag inte är ensam om att känna på detta vis...Det är förresten ingen idé att tänka på hur det blir till våren, eftersom ingen, absolut ingen, vet! Det råder nämligen ett anställnings- och inlasningsstopp i SR, vilket i praktiken innebär att min lokala chef inte kan anställa någon på längre tid än tre månader utan att fråga högre instans i Stockholm. Detta gör det helt omöjligt för den lokala ledningen att producera en verksamhetsplan inför nästa år! Vi är snart inne i oktober månad och ännu är anställningsstoppet inte hävt. Vem ska se till att det låter i folks burkar efter jul?

”Anna-Lena”, projektanställd

28. Magnus orkar max ett par år till

Stressen över att aldrig känna att man tillhör ett lag (en arbetsplats) är förödande för självkänslan. Det är också fördummande att vara journalist i vikariesvängen. Man kan leva en tillvaro på a-kassa och ströinhopp under vår och höst, och sedan jobba under sommarvikarietopparna på sommaren och juluppehållen.

Av den anledningen är jag frilansjournalist. Men som frilansjournalist - fri och fattig i all ära - vill även jag kunna planera för ett liv med en familj.

Det finns ingen stabil månadsinkomst, och det finns i dagens frilansvärld sällan utrymme till planerad semester. Den enda skillnaden mellan mig och en journalist på a-kassa är självkänslan - jag drar in min egen lön....motsvarande något högre än a-kassebeloppet. Konsekvensen är att jag kommer att orka arbeta så här i max några år till. Sedan kommer jag byta yrke. För vem vill vara dumlojal?

Magnus Forsberg

29. Den ende försiktigt positive

Som princip är jag emot projektanställningar. Företagen utnyttjar arbetskraften när de behöver den. Sen får A-kassan betala resten av tiden

Till att börja med vill jag säga att för mig personligen så har det varit mestadels positivt att vara projektanställd. Jag har nu jobbat i 4 år och har hunnit med en massa olika anställningar inom SVT. Jag har fått göra en massa roliga saker. Om det hade varit så att det bara hade funnits fasta anställningar så är jag övertygad om att jag hade haft mycket svårare att komma in i ett företag som SVT. Detta för att då hade det ju redan suttit en fast anställd på någon av dem jobben som jag har jobbat med.

För mig som inte har några barn och är i behov av en fast inkomst så funkar det bra. Däremot så är det ju inte något för en som behöver en lite mer stabil grund att stå på.

Vad det gäller SVT i Umeå så känner jag att man har blivit betydligt bättre att ta hand om sina projektanställda. Detta efter lagändringen

om att alla anställda ska ha samma förmåner. Oavsett anställningsform. Så nu har jag både läkarvård och styrketräningskort.

När det gäller snacket om att det är svårt att få lån så är min erfarenhet; att visst lite svårare är det, men även bankerna har börjat uppmärksamma det här. Jag har fått lån utan fast anställning.

Slutligen så tror jag att vikarier inom tidningsvärlden har det betydligt tuffare än en projektanställd på SVT i Umeå. Här är åtminstone inte min upplevelse att vikarier och projektanställda kastas ut så fort man närmar sig inlasning

”Henrik” SVT Umeå

30. Aldrig semester, läkarvård eller tidning

1999 fick jag ett vikariat på en lokal nyhetsredaktion inom SVT. Jag blev förvisso inlasad efter elva månader, men när de lade ner morgonsändningarna fanns det inget vikariat till mig. Jag tvingades efter ett och ett halvt år sluta på SVT. Jag fick ett vik på Sveriges Radio i samma stad, blev även inlasad där. Men hösten 2003 började omorganisationen och för första gången i radions historia skulle det sägas upp folk. Fast anställda omplacerades, vilket gjorde att jag, som nu varit på radion i nästan tre år, inte hade mer jobb på radion.

Nu, sedan i början av 2004, är jag tillbaka på SVT-redaktionen. För tredje gången får jag nu börja om från början igen. Jag har fått ett vick till och med i höst. Sen har jag ingen aning om vad som händer.

Det pratas om att unga människor gillar projekt och inte vill ha ett fast jobb. Vilket kvalificerat skitsnack!

För min del har det löst sig hela tiden och jag har inte varit arbetslös många veckor mellan jobben. MEN det finns så mycket som jag som ständig vikarie inte har rätt till!!

Jag får aldrig någon semester att tala om, förmåner som fri läkarvård, tidning och så vidare och så vidare. Dessutom har jag nu bildat familj och skaffat hus. Jag vill ha en trygg anställning!! När ska jag få den?!

Bra att ni tar tag i detta. Jag orkar inte vara arg längre samtidigt som jag tycker att det är för jävligt! Som journalist granskar vi företag som sparkar sina anställda och så har vi själva den mest hopplösa situationen av alla.

Johanna Hellström

